

Västanbladet

GöteborgsRegionens Släktforskare

Årg 19

2002

Nr 4

Apoteksinteriör på 1700-talet

av den tyske gravören och tecknaren Daniel Chodowiecki (1726-1801).

Se artikel om Göteborgs första apotekare av Olga Dahl, sid 14.

INNEHÅLL NR 4 - 2002

VI MÖTS 3

Karin Holger:

SLÄKTFORSKARDAGARNA 2002 4

Ewert Arwidsson:

MARKUS JÄGER DEN ÄLDRE 5

Povel Ramel:

SLÄKTHUSET 12

Olga Dahl:

GÖTEBORGS FÖRSTA APOTEK 14

BRANDFÖRSÄKRINGAR 20

Joel Holger:

MINNESORD MARTIN BRATT 22

LANDET RUNT 24

FORSKA MED GRS DATORER 28

GöteborgsRegionens Släktforskare

MEDELSMFÖRENING I SVERIGES
SLÄKTFORSKARFÖRBUND

Erik Dahlbergsgatan 36 B, 411 26 GÖTEBORG
Tel. 031 - 13 12 26 (tisd. och torsd. 10-14),
Postgiro 24 23 85 - 3

Styrelse 2002

Ordf. Rolf Ekelund, 031 - 93 15 15
Lerdalav. Pl. 5114, 429 34 KULLAVIK
V.ordf. Per Clemensson, 031 - 20 65 63
S. Vägen 79, 412 54 GÖTEBORG
Skr. Joel Holger, 031 - 40 85 20,
Lilla Danska V. 2, 412 74 GÖTEBORG
Kassör Ewert Arwidsson, 0520 - 707 39, Göte-
borgsv. 91 A, 461 54 TROLLHÄTTAN
Klubbm. Karin Holger, 031 - 40 85 20
Lilla Danska V. 2, 412 74 GÖTEBORG
Övriga John Ashton, 031 - 25 45 68
Kärnvadsgat. 15, 416 80 GÖTEBORG
Lars Olof Löf, 031 - 40 99 94
Brödragatan 72, 412 74 GÖTEBORG
Örjan Nordmalm, 031 - 20 57 27,
Bohusg. 24, 411 39 GÖTEBORG
Sybil Winell, 031 - 16 05 95
Föreningsg. 16 E, 411 27 GÖTEBORG
Suppl. Christina Dickson, 031 - 18 34 72
Framnäsgat. 24 A, 412 62 GÖTEBORG
Per Liljeström, 0302 - 131 91
Vänskapen 3 e, 443 34 LERUM
Sonja Rindby, 031 - 25 99 51
Munkebäcksg. 23, 416 53 GÖTEBORG

Västanbladet

Ansvarig utgivare: Per Liljeström

Redaktionskommitté:

Per Clemensson, Per Liljeström och Joel Holger

Västanbladet ingår i medlemsavgiften 150.- kr/år
och utkommer årligen med fyra nummer.

NÄSTA NUMMER AV VÄSTANBLADET
UTKOMMER I BÖRJAN AV FEBR. 2003
MANUSSTOPP DEN 7 JAN.

ISSN - 1102 - 4453

Kopierad på miljövänligt papper hos
Mediagruppen KOPIERINGEN AB, Gbg

vi möts

MEDLEM !

DU TÄNKER VÄL PÅ ATT DET ÄR DU

SOM ÄR FÖRENINGEN, UTAN DIG BLIR DET INGEN VERKSAMHET !

HÖSTEN 2002

LÖRDAGEN den 9 nov. Arkivens Dag. Landsarkivet i Gbg har visningar kl. 9-15.

SÖNDAGEN den 10 nov. kl. 10 - 14.

ÖPPET HUS på Erik Dahlbergsgatan 36 B.

Genline

de digitaliserade kyrkböckerna på Internet, presenteras av dir. Peter Wallenskog.

(www.genline.se) Framtidens forskningsmedium? Prova själv !

Per Clemensson har "*Släktforskarakut*" och ger svar på frågor.

Visning av GRS bibliotek och cd-skivor.

MÅNDAGEN den 18 nov. Kl. 18.30. **GRS HÖSTMÖTE**

på Erik Dahlbergsgatan med sedvanliga ärenden enl. stadgarna. Kaffeservering.

Anmälan senast torsdagen innan. Avgift 50.- kr. Efter mötet föredrag om

Ett nytt herdaminne.

Bengt O.T.Sjögren och **Ann-Britt Johansson** berättar om sitt arbete på att åstadkomma ett nytt modernt herdaminne för Göteborgs stift 1620-1999 med professor Anders Jarlert som huvudförfattare.

VÅREN 2003

MÅNDAGEN den 24 febr. kl. 18.30. Föreningskväll på Erik Dahlbergsgatan.

Nils Marelius berättar om rekonstruktionen av de brunna kyrkböckerna på Sotenäset, vilket arbete har vuxit under 'resans' gång. Kaffeservering.

Anmälan senast torsdagen innan. Avgift 50.- kr.

MÅNDAGEN den 17 mars. Preliminär dag för ÅRSMÖTE samt föredrag.

MÅNDAGEN den 7 april. Preliminär dag för föreningskväll.

LÖRDAGEN den 24 maj. Preliminär dag för bussutfärd till Huskvarna/Jönköping.

ANMÄLAN i så god tid som möjligt till

Stina Börjeson tel. 031 - 25 75 55 eller Karin Holger tel. 031 - 40 85 20

Entrén till samlingslokalen på Erik Dahlbergsgatan sker genom GRS egen lokal, vilken måste läsas under själva mötet. Kom således i god tid.

Vi har öppet 1 timma före föreningsmötet ! Samlingslokalen rymmer 40 pers.

Mycket välkomna, tag gärna med gäster ! Ev. återbud måste anmälas.

Namn åt de döda

I förra numret av Västanbladet (nr 3, sid 13) efterlystes deltagare till Släktforskarförbundets landsomfattande projekt: Namn åt de döda. Vi har nu kommit igång i Örgryte församling. Men det finns fler lediga församlingar i Göteborg som kan adopteras! Anmäl Ditt intresse till

Joel Holger

SLÄKTFORSKARDAGARNA och riksstämman i Borlänge

ägde i år rum den 24-26 aug. i sol och sommarvärme; men de utmärkta lokalerna i Hotel Galaxen / Folkets Hus var väl ventilerade och på ett flertal platser stod isvatten med muggar till allmänt förfogande.

Arrangören Dalarnas Släktforskarförbund med dess medlemsföreningar samt Släktforskarhus i Leksand har all heder åt genomförandet, som uppenbarligen gick friktionsfritt.

Som vanligt fanns montrar och rum (44 st) där föreningar och institutioner visade sina verksamheter och publikationer. Besökarantalet var stort, ibland på gränsen till trängsel.

På fredagen var vår v. ordf. Per Clemensson inbjuden att tala om *Sekretess* på ordförandekonferensen. Han redovisade då Riksarkivets rapport 2002:1 *Sekretess i folkbokföringen*. Där diskuterades även *Genline*, de digitaliserade kyrkböckerna på Internet, och SVAR:s förhållande till denna utveckling. Vid paneldebatten framhöll riksarkivarie Erik Norberg att Riksarkivet/SVAR ej avsåg arbeta med projekt som konkurrerar med *Genline*.

På lördagens cirkelledarkonferens berättade Per om sin nya bok 'Släktforska vidare', som kommer ut under våren.

I enlighet med årets tema: *Garpar, finnar och valloner. Invandringens betydelse för Dalarna och Sverige* hölls på lördag och söndag ett antal föreläsningar, vilka höll hög klass. Varje föreläsning besöktes av över hundratalet åhörare.

Släktforskarförbundets riksstämma på lördagen hade samlat 127 st ombud. Per Clemensson och jag var representanter

från vår förening.

Stämman fattade bl.a. beslut om ändrade stadgar i förbundet. Begreppet *stödande medlem* skall nu utgå vid årsskiftet och tidningen *Släkthistoriskt Forum* sändas till de som önskar prenumerera.

Ted Rosvall omvaldes till förbundsordförande och i övrigt valdes följande ledamöter till förbundsstyrelsen:

Sam Blixt, Oskarhamn - Per Frödholm, Asarum - Barbro Stålheim, Nyköping - Björn Fredriksson, Boden samt Kent Lundvall, Uddevalla.

Sedan tidigare år sitter även i styrelsen: *Thord Bylund, Härnösand - Olof Cronberg, Växjö - Sven Johansson, Halmstad - Christina Gustavsson, Linköping samt Torbjörn Näs, Mora.*

Vid stämman meddelades, till vår stora glädje, att årets arkivpris (10.000.-kr) tilldelats *Landsarkivet i Göteborg* med motiveringen: "för ett oerhört generöst och nyttjarevänligt öppethållande, parat med en hög ambitionsnivå vid framtagning av personregister och andra hjälpmedel för forskare". Grattis! Pengarna skall användas till nytta för de besökande släktforskarna.

Bibliotekspriset gick i år till *Västerviks kommunbibliotek*.

Sveriges Släktforskarförbund hade vid senaste årsskiftet 50.768 medlemsskap i 132 föreningar (varav Dalaförbundet 6 st och Skånes Gen. Förbund 20 st). Antalet ökar från år till år, vilket visar på ett stort intresse för släktforskningen.

Nästa år 2003 hälsar Blekinge Släktforskarförening oss välkomna till Ronneby med temat: *Land & Hav - bönder, båtsmän, fiskare och stenhuggare.*

Karin Holger

Marcus Jäger den äldre

En stilbildande barockbildhuggare på västkusten

av Ewert Arwidsson

"Marcus Jäger sen. ein Bildhauer, sein Alter bey nahe 81 Jahr" står det i Tyska (Kristine) församlings begravningsbok den 10 februari 1707. Marcus Jäger d. ä. var nästan 81 år vid sin död i Göteborg och således född 1626 eller 1627. Alla försök att fastställa hans födelseort har hittills varit förgäves. Enligt Lilly Ahlmark, som är huvudkällan, kan han möjligen vara född i Lübeck. Där finns omkring 200 personer, som haft namnet Marcus Jäger, men ingen av dessa har haft ett födelseår, som stämt med Jägers. Han kan också vara född i Stralsund, men där finns inga uppgifter om honom förrän i vigselboken 1652. Om hans gesällår vet man alltså ingenting.

Stralsund ligger i Vorpommern i dagens Tyskland. Pommern kontrollerades av svenskarna från deras inträde i 30-åriga kriget och Svenska Pommern, med succesivt minskande yta efter varje fredsavträdelse, var en del av det svenska riket 1648-1814. Man vet ganska litet om Marcus Jägers vistelse i Stralsund åren 1652-1681. Han måste ha varit färdig bildhuggarremästare 1652 och enligt en obekräftade uppgifter arbetade han i den Luchtska verkstaden i Stralsund. Den 22 juni 1653 vigdes Marcus Jäger med Elisabeth Rosenroth i Nicolaikyrkan i Stralsund. Att han gifte sig med en utomstående tyder på att han själv kom utifrån. Kvaliteten på verkstadsarbeten i Stralsund åren 1650-1653 var låg. Att skaffa ersättare till Lucht var tydligen ett problem. Möjligen har man vänt sig till Marcus Jäger, som därigenom fick möjlighet att gifta sig. Jäger ansvarade för verkstaden tills Luchts svärson Wendt blev

mästare någon gång efter 1655, då denne tog över. Troligen fortsatte dock Jäger sitt arbete i verkstaden.

Marcus Jäger den äldre och Elisabeth Rosenroth fick följande barn enligt Ahlmark och Berg:

Lisbeth döpt den 7 november 1654 i Stralsund

Jacob döpt den 4 juni 1656 i Stralsund

Marcus Jäger den yngre född 1660 i Stralsund och död 1722 i Göteborgs Kristine församling. Bildhuggaregesäll 1683, burkskap i Göteborg den 5 mars 1685. Gift med Botella Hartwigsdotter

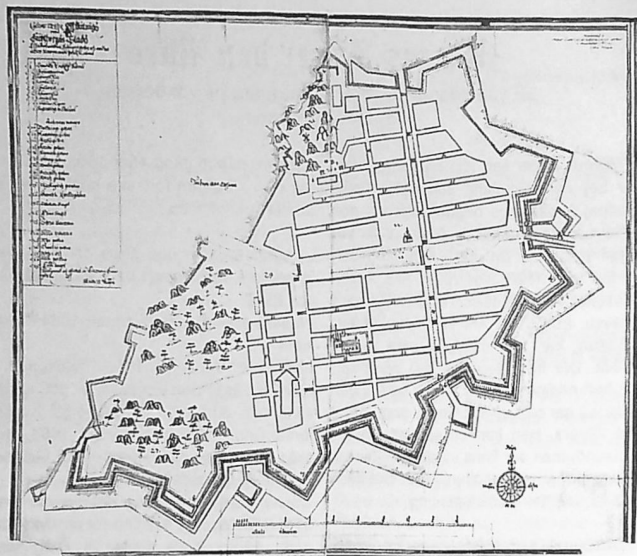
Dotter född 1663. Begravd den 4 mars 1703 i Göteborgs Kristine församling. Dog som 40-årig änka. Enligt W. Berg "ward begraben Marcus Jägers sen. Tochter, eine Witwe, starb an der Schwindsucht alt 40 Jahr".

Augustin döpt den 11 juni 1664 i Nicolai-kirche, Stralsund, av Dr Rottman. Bildhuggaregesäll i Göteborg 1683. Enligt L. Ahlmark dog en son 1698 i Göteborg, vilken troligen var Augustin.

Dorothea döpt den 11 februari 1666 i Stralsund. Dog i barnsäng och begravd den 19 maj 1686 i Göteborgs Kristine församling. Enligt W. Berg född 1664. Gift den 23 juli 1685 med sadelmakaremästare Hans Georg Küriss.

Margareta döpt den 20 oktober 1667 i Stralsund. Begravd den 3 januari 1739 i Göteborgs Kristine församling

Gift 1. den 10 december 1686 med Snickarremästare Johan Martin Zimmerman (1656)-1716. Dog som 60-åring. Burkskap i Göteborg den 18 oktober 1688. Var 1708

"Geometrisk Affritningh uppå Göteborgs Stadh" 1644 av Kiätell Klason.
 Statens lantmäteriverks arkiv i Gävle.
 Vid pilen bodde Jäger på nuvarande Kungsgatan 23.

ålderman.

Gift 2. den 21 juli 1717 med gesällen sedermera snickaremästare Sven Hall, för att trygga verkstadens fortbestånd. Han fick burskap i Göteborg 1717. Begravd den 16 augusti 1725.

Maria döpt den 10 januari 1669 i Nicolai-kirche, Stralsund. Död före 1671.

Maria döpt den 6 mars 1671 i Nicolai-kirche, Stralsund. Död före 1676.

Christina döpt den 3 april 1673 i Nicolai-kirche, Stralsund

Maria döpt den 5 juli 1676 i Stralsund

Under Karl XI:s regeringsår var Sverige 1675-1679 i krig med Brandenburg, Dan-

mark och de lüneburgska hertigarna. Sveriges tyska provinser gick helt förlorade, men merparten land återlämnades i freden i S:t Germain efter franskt diplomatiskt agerande. Stralsund förstördes 1678 genom de fientliga truppernas bombardering och drabbades 1680 återigen genom en stor eldsvåda. Marcus Jäger, som förmodligen var kvar i Stralsund under kriget, förlorade både hem och arbetsmöjligheter. Detta kan förklara, varför Jäger inte fanns upptagen i accis- och taxeringslängder i Göteborg, varför han inte brände till husbehov och varför han inte kunde betala burskapspenningen för 1682 förrän senare. Han var utfattig.

Redan 1670 nämns Marcus Jäger enligt Wilhelm Berg som "so eben herüber gekommen von Stralsund" men han var fortfarande bosatt i Stralsund. 1682 sålde buntmakare Daniel Müssigan, innan han avvek från Göteborg, "tvenne tomter på Konungsgatan, västan lilla västra hamnen mellan salig mag. Torinii efterleverska och Daniel Conterfejares änkas gård" till Marcus Jäger den äldre (u. 20/3 1682). Detta är 2 roten 38 (nuvarande Kungsgatan 23, 34 kv. Gymnasiet 8). Enligt Lilly Ahlmark betalade Jäger cirka 530 riksdaler för huset, vilket hon räknat ut med lagfartsavgiften som bas. Marcus Jäger fick burskap i Göteborg den 23 juli 1683. Han arbetade enligt räkenskaperna i Marstrand 1682-1685 och Ahlmark tror att fortifikationen kan ha tvingat honom att bosätta sig i Göteborg. På 1680-talet lånade Marcus Jäger pengar av hospitalet för att bygga sitt nya hus och reparera sitt gamla.

Under 1680-talet arbetade Jäger med kyrklig inredning, altartavlor och predikstolar bl a i Tyska kyrkan i Göteborg och Kungälv's kyrka. I slutet engagerades han också av magistraten och fortifikationen i Göteborg. Han utförde t ex rådhusportalerna. En kortare tid anställdes han även i fortifikationens tjänst som byggmästare.

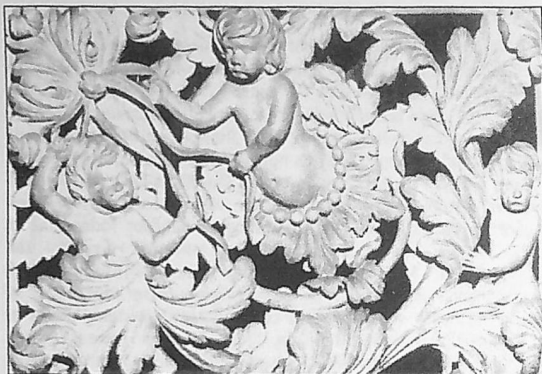
Under 1690-talet fortsatte han med arbete för kyrkan, fortifikationen och magistraten bl a fyra skåp för rådhuset, ramar av lindträ för nya järnvågen, fanstänger för borgargardet och kungsstol och övrig inredning i Svenska kyrkan (Gustavi Domkyrka) i Göteborg. Efter 1698 började han mer och mer överlåta arbetet åt sina medarbetare i verkstaden.

De sista åren av hans liv blev hårda. Skatterna ökade och inkomsterna minskade. Han avled på Göteborgs hospital, där han var ett år och nio månader, från den 17

oktober 1705 till den 14 september 1707, på grund av sinnessvaghet. Han begravdes den 10 februari 1707 i Göteborgs Kristine församling. Av bouppteckningen den 13 oktober 1708 framgår att Jäger inte ägde mer än huset på Kungsgatan, en tysk bibel och Hubertus Queilliens bok om Amsterdams Rådhus, vilken dessutom var pantsatt. Denna bok innehåller förlagorna till många av Jägers sniderier. Huset fick säljas för att täcka skulder till hospitalet och övriga fordringsägare. Huset såldes för 750 riksdaler och endast 30 riksdaler blev kvar till änkan. Med bifall av sonen Marcus Jäger den yngre och mågen Johan Martin Zimmermann sålde änkan Elisabeth Rosenroth 1708 med hänsyn till sitt fattiga och sjukliga tillstånd först den ena, sedan också den återstående tomten till närmaste grannen båtekarl Olof Swensson Winberg. Elisabet Rosenroth dog i gikt efter nära nio års sängliggande och begravdes samtidigt med svärsonen Martin Zimmermann den 17 april 1716 i Göteborgs Kristine församling.

Yrkesverksamheten

Förmodligen förestod Marcus Jäger den Luchtska verkstaden i Stralsund 1652-1656, inkallad att sköta den tills Luchts svärson Wendt var färdig sten- och bilduggare. Jäger arbetade troligen sedan vidare i den Luchtska verkstaden. Man vet att han enligt utdrag ur Göteborgs dombok fick låna gesäller och arbetsfolk av sina ämbetsbröder för predikstolen, som 1672 levererades till Tyska kyrkan i Göteborg. Därav kan vi utläsa att han inte hade egen verkstad. Skräväsendet begränsade antalet verkstäder. Man kunde vara mästare men fick ändå inte lov att öppna egen verkstad. I tologsjournalen (avgift för in- och utförelse av båtarnas laster) kan man följa Jägers resor, då han levererade arbeten åren

Från kordör i Kungälv.

1670-1674. Förbindelser förekom mellan Stralsund, Wismar, Rostock, Lübeck, Göteborg, Marstrand, Kungälv, Varberg m fl orter. 1674 dog Wendt och då fick Jäger troligen åter mer självständig ställning. I tolagsjournalen 1673-1676 kan man se att Jäger skickade bildsniderier och verktyg till Göteborg och Landskrona.

Göteborgs snickareämbete bildades i samband med Stockholms 1662. I snickareämbetets skrå fanns de två yrkeskategorierna snickare och bildhuggare. Före 1680 fanns inte tillräckligt antal av dessa för att få bilda ett eget skrå i Göteborg. Efter sin inflyttning tog Jäger initiativ till bildandet av ett eget snickarskrå i staden och han blev själv dess förste ålderman. 1662 års regler för gesällerna avskrevs och undertecknades i Göteborg av honom 1688, när göteborgsämbe- tets stadgar fastställdes. När Göteborgs snickarskrå bildades upptas i medlemsförteckningen Marcus Jäger med gesäller, bland vilka hans egna söner Marcus och Augustin samt den blivande svärsonen Johan Martin Zimmermann befann

sig. Verksamhet bedrev Jäger tillsammans med snickaren Johan Martin Zimmermann (1656 - 1716) samt målaren Johan Hammer (omkring 1640 - 1698). Jägers verkstad arbetade dels för Göteborgs magistrats räkning med arbeten för offentliga byggnader och dels för den omgivande landsbygdens kyr-

kor i Göteborgs och Skara stift.

Bildhuggarna måste ofta ha en grövre stomme att fästa sina sniderier på och den gjorde snickarna. De utförde också självständiga arbeten. Snickaren Johan Martin Zimmermann gifte sig den 10 december 1686 med Margareta Jäger. Zimmermann fick burskap i Göteborg den 18 oktober 1688. Även han bodde i andra roten på Kungsgatan och hade snickeriverkstad med brädupplag, varifrån brädor såldes till stadens arbeten. Eftersom han var gesäll i skrået, utbildade han sig troligen också till bildhuggare. 1708 blev Zimmermann snickareämbetets ålderman. Martin Zimmermann avled 1716.

Hammer kom till Göteborg 1680 från arbete på Läckö slott. På de kyrkliga inventarierna gjorde han målningarna i huvudstycket och på predellan (sockelparti till altarskåp), som sedan infogades i Jägers snidade ramverk. Sedan slätmålade eller marmorerade och förgyllde Hammer ramverket. Jäger och Hammer var välbevandrade i tidens ikonografi. Jäger kunde komponera en egen ritning, som inte var en

kopia utan visade stor variation i detaljerna, och där varje attribut passade in i det ikonografiska schemat. Tillsammans kunde de åstadkomma en komposition, där inga detaljer var felaktiga vare sig när det gällde färg, form eller innehåll. Hammers kompanjonskap med Jäger var så fast, att ett försök av bildhuggaren Heitman att utmanövrera Jäger slutade inför domstol för Hammers del.

Marcus Jäger var även anställd som timmermästare i fortifikationens tjänst, åtminstone 1689 enligt räkenskaper med en årslön 200 daler silvermynt. Han har antagligen på egen begäran tagit avsked den 1 januari 1690. Han var inte utbildad byggmästare och anställningen gällde mest utförande av träskulpturer och modeller. En kvittens tyder dock på att han en kort tid verkligen var byggmästare och övervakade byggandet av fästningstornet skansen Lejonet.

Mot slutet av Marcus Jäger den äldres liv fick sonen Marcus Jäger den yngre en mer framträdande ställning. Han tog hand om faderns affärer och då denne vistades på hospitalet 1705-1707, flyttade sonen ifrån sin bostad hos Pannebaker på Vallgatan för att förestå Jägers verkstad. 1702 fanns Jäger den äldre inte längre kvar i första roten. En del arbeten i början på 1700-talet, som attribueras fadern är säkerligen utförda av sonen (t ex dopfunten i Foss). Efter faderns död övertog Marcus Jäger den yngre verkstaden och skötte den till sin död 1722. Det sista kända arbetet av honom är reparationen av faderns rådhusportaler.

Den konstnärlig verksamheten

Den konst, som blomstrade under 1620 – 1680-talet disciplinerades av de stränga regler, som behärskade

skråna. Man skulle avlägga mästarprov och mästerstycket skulle uppvisa ingående kunskaper om vad tidens konsteoretiker föreskrev om uppbyggnad och rätta sortens pelare. Även tidens ikonografiska program skulle behärskas. Inom gränserna för dessa regler rörde sig bildhuggarna. När Marcus Jäger började som gesäll arbetade man i broskverk och rester fanns kvar av beslagsverk och juvelornamentik från den holländska stilvågen i slutet av 1500- och början av 1600-talet. Han måste reparera verk från denna tid. Moresken, dvs plattskärning, lärde han av verk i Stralsund och broskverk måste han ha lärt sig skära under gesälltiden, först broskverk, som bl a var påverkade av Müllers förlagor från 1621 och senare i 1650-talets stilfas när Unteuschs förlagor kom ut. När den flamländska barocken kom på 1660-talet tog han

Additionsaltare i Partille.

Rankverksaltare i Hemsjö.

upp den samtidigt som han använde sig av Erasmus' 1667 utkomna stickbok. Akantuslövverket lärde han sig behärska i dess holländska form och han utgick från den knorpel, han förut lärt sig skära. Marcus Jäger hade en ovanlig förmåga att förnya sig. Han blandar med stor fantasi och inlevelse olika slags ornament från olika stilriktningar och lyckas få dem att samman-smälta till ett helt och fullödigt konstverk. Det är häri hans stora betydelse som bildhuggare ligger.

Marcus Jäger har blivit en huvudfigur bland 1600-talskonstnärerna på västkusten, dels genom några kända och dokumentariskt styrka verk, dels genom att han blev ålderman för det nybildade snickarskrået i Göteborg och genom att han lärde upp gesäller i sin verkstad och bildade skola i Göteborg.

En *predikstol* består av korg, krona, mellanstycke, uppgång till korgen och prä-

testolen. Viktiga verk av Marcus Jäger är den i Stralsund tillverkade predikstolen för Tyska kyrkan i Göteborg (nu i Lysekil) och de i Göteborg tillverkade predikstolarna för Skepplanda kyrka, en något enklare typ, samt Fässbergs (Möndal) kyrka, med en ornamentik av intresse.

Ett *additionsaltare* byggdes upp i tre eller flera delar, strängt skilda från varandra genom små arkitraver och kolonner. Förebilder till dessa altartavlor var vägg-gravar och epitafier. Under den "germanska barocken", som Jäger representerar, var det arki-

tektioniska italienskt; ornamentet, rullverket och moresken nederländskt; broskverket tyskt; frukt- och blomrankan flamländsk; akantuslövverket nederländskt. Bevarade additionsaltare av Marcus Jägers tillverkning är altartavlorna i Kungälv, Partille och Tegneby (förut i Marstrand).

På 1680-talet gjorde Jäger även den nya typen av *rankverksaltaruppsatser*, som började slå igenom vid denna tid. I dessa försvann stommen och uppbyggnaden mer och mer under ett akantuslövverk, som omramade huvudstycke, överstycke och predella. Verk dokumenterade och attribuerade till Jäger är de i kyrkorna i Skredsvik, Bro, Kungsbacka, Fänneslunda, Onsala, Hemsjö, Västerlanda och Styrö.

Akantusbladet är det mest betydande ornamentet i konstens historia och användes på möbler, spegelramar, altartavlor och predikstolar. Jäger använde den tunga, frodiga och håliga akantus, som man känner igen från Flandern. Det var bara han som

använde den flamländska formen av lövverket på västkusten. Den förekommer på altartavlorna i Skredsvik, Kungsbacka, Fänslunda och Onsala, d v s på de medelstora rankverksaltaren som Jäger gjorde. De spretigare tyska lövverken i Bro och Skepplanda är förmodligen gjorda av medhjälpare som t ex Marcus Jäger den yngre, som gått i lära hos hovbildhuggare Burckhardt Precht (1651 – 1738).

Av annan kyrklig inredning gjorde Jäger **altar-, dop- och korskrank**, t ex i Kungälv; ramverk under fönstren och festonger under läktarbarriären. Dokumentariska bevis saknas, då det mesta av inredningen är donerad. Till Tyska och Svenska kyrkan i Göteborg gjorde han inredning; ornament på bänkar och läktare; pelare under läktaren samt orgelfasad på Svenska kyrkan. Alltsammans har brunnit upp i de återkom-

mande stadsbränderna. I Valla kyrka på Tjörn finns akantusbladslingor under läktaren.

Källor

AHLMARK, LILLY, 1971, MARCUS JÄGER - En tysk bildhuggare i Göteborg i slutet av 1600-talet, opublicerad lic. avh. i konstvetenskap, Stockholms universitet
BERG, WILHELM, 1890, Samlingar till Göteborgs historia - Christine kyrkas böcker vigde, födda, döda I - 1624-1724.
BERG, WILHELM, 1938-39, Genealogiska anteckningar om Göteborgssläkter, Serie I och Serie II, avskrift Göteborgs Landsarkiv.
GULIN, SVEN, 1977 och 1978, Göteborgs hjärta - En bok om människor, affärer och byggnader kring Kungsgatan, Del I och Del II, Göteborg.

*För ett Vackrare Hem ,
besök
vårt Konstgalleri och Glasgalleri*

GALLERI SCANDINAVIA

*Galleri Scandinavia
Berzeliigatan 14, Göteborg
Tel. 031 - 16 93 01*

*Glas Art Scandinavia AB
Södra Vägen 12, Göteborg
Tel. 031 - 18 72 80*

Familjen Lindblom

Om Du spelar bingo på Kungshalls Bingo

Kungsgatan nr 47 i Göteborg, stöder Du samtidigt även GöteborgsRegionens Släktforskare, som får del av nettobehållningen.

Foto ur Povel Ramels eget bildarkiv

Släkthuset

av Povel Ramel

För en tid sedan nämnde en av mina släktforskarvänner att vi kanske kunde få tillstånd av Povel Ramel att publicera hans text Släkthuset.

Den texten borde vara varje släktforskares favoritsång.

I mitten av juni fick jag telefonkontakt med Povels privatsekreterare Bill Friman, som berättade att vi får publicera Släkthuset i både Västanbladet och i Tidningen Släktdata.

Vid ytterligare ett tillfälle har vi talats vid, och varje gång blir samtalet långa. Vi har lätt att prata med varann och vi har många beröringspunkter – inte minst i Skåne.

Västanbladet vill tacka Povel Ramel för hans välvilja att låta oss publicera texten.

Per Liljeström

1 *Än idag gamla rucklet ligger kvar
som det låg uti Farfars Morfars dar.
Stilla smekt utav samma sommarvind
som en sommar smekte Farmors
Mormors kind.*

*När jag sakta igenom grinden går,
tusen minnen från förr emot mig slår,
som dom måste ha slagit Mor och Far,
liksom Farfar och hans far
på äldre dar.*

Teckning av Roy Johansson,
Färgelanda

- 2 *Här bodde Morfar och Morfars gamla Mor,
Morfars Farfar och Morfars Farfars bror,
Farfars Farfar, men även Farfars Far,
Farfars Morfars Far och Morfars Farfars Mor,
Morfars Svärfar, som reste till och från,
Morfars Faster och Farfars Mosters son,
Svärmors Farfar och Morfars Fars kusin,
och så Farmors Mormors Morfars
Farfars svåger.*

- 3 *I Gula Kammarn, där lyckan alltid grott,
Farfars Farfar och Farfars Farmor bott.
Dom fick flytta när Farfars Far blev stor,
och fick bråttom in en dag med Farfars Mor.
Men när Farfar och Farmor kom till slut,
fick som vanligt de äldre flytta ut.
Farfars Far bytte plats med Pappa sin,
som fick bo ihop med resten uppå vimm'.*

- 4 - *Här bodde alltså Morfar och Morfars gamla Mor,
Morfars Farfar och Morfars Farfars bror,
Farfars Farfar, men även Farfars Far,
Farfars Morfars Far och Morfars Farfars Mor,
Morfars Svärfar, han reste till och från,
Morfars Faster och Farfars Mosters son,
Svärmors Farfar och Morfars Fars kusin,
och så Farmors Mormors Morfars Farfars svåger.*

- 5 *Nu i ett rum hänger Farmors Farfar kvar
i en ram skänkt av Morfars Morbrors Far,
och i hallen står ännu blid och tyst
halva Morfars Farmors Mormors marmorbyst.
Hela släkten har slitit samma port.
Undra på att den satt sig som den gjort!
Dock jag tänker med tår i ögonvrån:
Här ska en gång bo min egen sonsons sonsons lille son,
när hans Farfars Farfars Far har flyttat från.*

Göteborgs första apotek och tidigaste apotekare

av Olga Dahl

Den tomt där sedermera Göteborgs första apotek skulle ligga på, nämligen femte roten nummer 37 (5.37)¹⁾, S. Hamngatan 13, ägdes 1637-43 av skotten och skepparen *Henrik Hanton (Hampton) d.ä.*, vilken brukade 'träverkshandel'.

Kilian Treutiger Apoteker

Kilian Treutiger bodde först i andra roten - troligen vid Östra Hamnen²⁾ - åren 1642-43, men flyttade 1644 hit, som det förefaller till Henrik Hamptons gamla gård.

Enligt en biografi av en sentida Göteborgsapotekare Gunnar Göthberg var Treutiger född 1611 i Ostfriesland. Han hade tidigare tjänstgjort som gesäll hos apotekare Philip Schmidt i Stockholm och som sådan medföljt hovet till Nyköping, då drottning Christina vistades där dec. 1639 - maj 1640 på grund av pestens våldsamma härjningar i Stockholm.

Tillstånd att öppna apotek i Göteborg hade han erhållit 8/8 1642 av magistraten. Detta apotek, som var Göteborgs äldsta, erhöll namnet *Enhörningen*. Dess arkiv förvaras på Göteborgs Universitetsbibliotek. Där finns Drottning Christinas "privilegium exclusivum". I privilegiebrevet talas om att Treutiger erhöll rätt att hålla apotek i Göteborg "såsom och att hava tillstånd att alltid hava och försälja aromata, krydderi och confecturer, hvad namn de hava kunna; jämväl allehanda insyltade saker, stötte krydder, componerade drycker, aqua vitae och mera sådant som egentligen till apoteket hörer. Och ingen av borgerskapet där i staden skall hava makt jämte honom sådant försälja mer än allenast peppar,

ingefära, saffran, neglikor, russin, korinter, kanel, muskot och muskotblommor, ris, sviskon, mandel, socker, anis, hwilket de andra kryddkrämarna må vara tillåtet att handla med. - - - Och skall icke tillåtas, att någon härefteråt må eller skall der i Göteborg något Apotek inrättas eller hållas mera eller flera, var något sådant till dato der inrättas än detta. (Härpå följde en reservation för framtiden.)

Johan von Akern erhöll emellertid vid Karl X Gustafs besök i Göteborg 1658 senare tillstånd att inrätta ett andra apotek, som t.o.m. förldades till samma kvarter vid nuvarande Korsgatan 3. Detta nya apotek kallades först *Strutsen*, år 1676 av *Peter Neresius* ändrat till *Stjärnan* och slutligen på 1720-talet omdöpt till *Kronan*. Men när den unge apotekargesällen, köpmansonen *Paul Hans Jürgensson* begärde att få handla med apoteksmaterialier eller t.o.m. inrätta ett tredje apotek i Göteborg inlade Kilian Treutiger en protest till magistraten.

Treutiger fick enl. Göthberg icke någon allmän rättighet att utskänka vin, men han fick rätt att för medikamenters beredande "i sitt huus åhrligen inläggja en åhm³⁾ Reenst och fyra Oxehöfd⁴⁾ Wijn och det bruka till Claret och Luterdrank". Om av denna kvantitet "icke allt åthginge, då skall honom stå fritt det öfrige att försällia eller uthskianckia". Privilegiet gällde också hans hustru och barn, vilket man kom att använda sig av i framtiden.

Kilian Treutiger var också en skicklig sockerbagare. Vid Karl X Gustafs besök i Göteborg i början av 1655 levererade han till den kungliga taffeln mängder med kan-

Utsikt från Lilla Torget mot Kämpebron och Stora Hamnkanalen.

Apoteket är 3.e huset från höger.

Detalj av akvarell av J.F. Weinberg 1793. Bild Göteborgs Stadsmuseum.

derad frukt samt tre ståtliga "Marzipaner", prydda med de två gudabilderna Mercurius, handelns gud, och Ceres, växtlighetens gudinna, samt en papegoja, allt i marsipan.

Kilian Treutiger var förmyndare för *sålig Peter Bursies arvingar: Thomas, Catharina, Petter och Johan Bursie*, vilka han i en inlaga kallade "sina svågrar och f.d. pupiller"⁶⁾ (Gbg:s magistrat EIIa:2). Fadern Petter Bursie hade till *Jöran Henriksson* sålt en gård, belägen på vad man senare kallade Gumperts hörne. Hugo Fröding skriver i 'De gamla släkterna' (se källförteckningen) att det finns en uppgift från 1664, att Kilian Treutiger hade elva barn (enl. Göthberg sjutton) och han skriver själv i ovan omtalade inlaga, att han hade många små barn och behövde själv "uppå desse

mine ålderdomsdagar" de pengar han hade försträckt sina myndlingar Bursie. Han hade med stor bekostnad processat med deras förre förmyndare om deras arv och underhållit den ene i fjorton år, den andre i fem och en tredje i tre.

Treutiger var på 1660-talet så ekonomiskt illa ställd, att staden årligen fick förskotta honom medel till läkemedels inköpande. Han avled i december 1675 och apoteket drevs de första åren av hans änka *Brita Gustavsdotter*, som hade erhållit bekräftelse på apoteksprivilegiet.

Andreas Schwartz Apotekare

Den 20/8 1678 gifte sig Kilian Treutigens dotter *Anna Maria* (f. 1666, d. 1718) med apotekare Andreas Schwartz, som övertog

apoteket sedan privilegiet hade överflyttats på honom. Brita Gustavsdotter sålde den 28/7 1684 till mågen Andreas Schwartz sin gård "belägen på Stora Hamngatan, sunnan till, mellan avlidne rådmannen Olai Öst-rings änkas gård och fordom skeppskapten Wilhelm Kuyhls gård å västra sidan, hållandes åt gatan 36 fötter och i längd inåt gården etthundrare och åtta fötter." Köpe-summan 1.200 daler smt skulle delas mellan Brita Gustavsdotter och kreditörerna *Nicolaus Wolf, Johan Manorgen, Adam Altesleben* och *Peter Egmont*.

Det finns i kämnärsrättens protokoll från den 5/5 1686 en livfull skildring av hur det kunde gå till hos apotekaren.. En Lars Svensson (Hahle) klagade då över att hans hustru Elisabeth Nilsdotter och hennes kamrat Ingeborg Jonsdotter hade följts åt ut på staden, eftersom båda hade frukt att sälja och Elisabeth skulle gå till apotekaren i ett ärende. Fru Schwartz hade tidigare fått handskar till påseende av Lisbeth.

Lisbeth bad apotekaren att få tala med "mor" och sade "Kära Mor, om det var möjligt, att jag kunde få mina handskar igen, ty jag kan inte få sälja dessa". Då sade Schwartz hustru: "Det är nu inte tid att komma efter dem, ty jag har slitit upp det ena paret". När Lisbeth enständigt begärde handskarna eller betalning, blev det gräl, Schwartz hustru sade: "Jag ger Dig fahnen" och under den hårda ordväxlingen kom apotekaren inlöpdandes och frågade vad som stod på, då hustrun berättade om handsköpet "för en rum tid sedan". Då talade apotekaren på tyska till Lisbeth, men om han skällde, visste inte vittnet Ingeborg Jonsdotter. Schwartz började slå Lisbeth med händerna i huvudet. Lisbeth sade: "Jag skall slå Eder hustru igen så mycket som I slå mig". Då tog apotekarens hustru själv

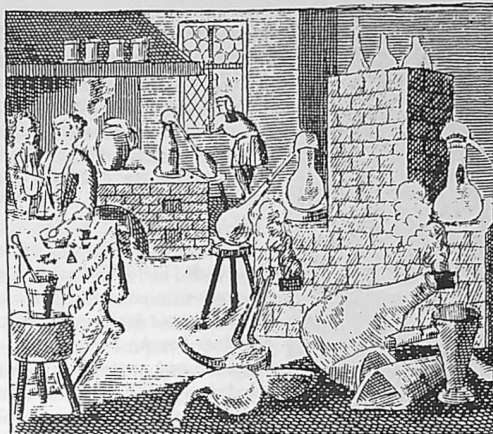
till en eldtång och slog Lisbeth så många slag på ryggen, att eldtången gick sönder, körandes henne ut genom dörren, där apotekaren då tog emot henne och slog henne i huvudet och rev av henne "myssan", att näsa och mun gingo i blod och "spjånade" ut tvenne korgar med frukt, en med lemoner och en med valnötter.

Sedan stod apotekaren i sitt apotek och Lisbeth i förstugan och brukade mun mot varandra, då Lisbeth bad, att han skulle betala henne för det hon sålt hans hustru i två år. Under tiden plockade Ingeborg upp den utstälpta frukten. Ingeborg sade, att hon bett Lisbeth hellre följa henne till Herr Presidenten och klaga än att stå och bruka munnen med Schwartz.

Ingeborg Jonsdotter tillfrågades om hon hörde Lisbeth kalla apotekarens hustru "du". Hon svarade att de "duttade" varandra. Ett blodigt förkläde visades upp och man kunde se, att Lisbeths mun alldeles hade svullnat upp. Andreas Schwartz pliktade 12 mark för två blodviten och hans hustru lika mycket för användandet av eldtången.

I apoteket Enhörningens arkiv på Universitetsbiblioteket finns (som nr 1384) en planritning visande apotekaren Schwartz hus, framsidan åt Södra Hamngatan, "ävensom tvenne åt väster till densamma angränsande tomter och hus". Andreas Schwartz var född 1647 och begravdes i Christine 1/12 1695.

Den 11/12 1696 behandlades i rätten änkan Anna Maria Treutigers avvittringsinstrument. Hon lämnade sina barn 2.000 daler i fädernearv. När hon och hennes avlidne man gifte sig var de bägge medel-lösa. Han hade lidit stor skada till sjöss (d.v.s. som partredare) och hade någon skuld utomlands.

*Laboratoriet i ett 1700-talsapotek
Läkemedlen tillreddes ofta genom destillering av krossade
växtdelar e. d. i en retort. Destillatet uppsamlades i en glaskolv.*

Den 29/12 1698 gifte Anna Maria Treutiger om sig med apotekaren *Johan Jacob Ermersch*, som övertog apoteket och gården.

Apotekaren Johan Jacob Ermersch

I magistratens registratur Ba:14 den 2/10 1699 omtalas att Ermersch den 23/3 1698 erhållit sitt privilegium, där det tydligt hade förklarats på vad sätt kryddkrämarna inte borde göra apotekarna förfång med Conductorer, aromata och flera andra dylika sorters försäljande.

I skattningslängden 1715 värderas hans tomt 750 daler smt, hus 2.080, lösegendom 2.520. Inneboende är då styvsönerna *rådman Kilian Schwartz* med lösegendom värderad 300 daler smt och *apotekargesällen Anders Schwartz*. Ermersch och hans hustru Anna Maria Treutiger skatta vardera enligt upphandlingslängden 1717 12 daler

smt. Inneboende är nu Schwartz kommande efterträdare och måg *Martin Andreas Bauch* och *läredrängen Carl Sepelin*.

Vid den stora eldsvådan 1721 ödelades apoteket. Ermersch hade inte råd att återuppbygga apotekshuset. Han sålde tomterna till mågen *Martin Andreas Bauch*, som byggde ett nytt apotek, kallat ömsom *Enhörningen*, ömsom *Lilla Apoteket*, till skillnad från *Kronan*, som kallades *Stora Apoteket*. Den 30/11 1722 begravdes Johan Jacob Ermersch i

Christine församling.

Apotekaren Martin Andreas Bauch

var bördig från Güstrow i Mecklenburg. Han föddes den 5/10 1693 på apoteket där. Läregossen hos Bauch 1730 hette *Anders Tack*, säkerligen ättling till den kände *gästgivaren Adolf Tack*.

Vida ryktbarare blev en annan elev till Martin Andreas Bauch nämligen *kemisten Carl Wilhelm Scheele*. Han var blott 14 år gammal, när han 1757 lämnade gymnasiet i Stralsund för att på egen önskan sättas i lära i Göteborg hos Bauch, som hade stort anseende för sin skicklighet. Scheeles äldre broder hade enligt vad Gunnar Göthberg berättar i sin artikel haft anställning på *Enhörningen*, men avlidit några år förut. Carl Wilhelm Scheele, som fick utföra kemiska experiment i *Enhörningens* laboratorium var elev 1757-63, sedan laborant i två år

Apoteket ENHÖRNINGEN, S. Hamngatan 13,
som det såg ut efter ombyggnad 1863.
Huset är numera rivet. Foto Göteborgs Stadsmuseum.

och blev senare apotekare i Köping och vann för sina vetenskapliga insatser europeisk ryktbarhet.

Martin Andreas Bauch var en tid kyrkoföreståndare i Christine församling. Han gifte sig:

1) den 30/4 1721 (kort efter branden) med *jungfru Maria Elisabeth Ermersch*, f. 1699, d. 1729, 29 år gammal. I äktenskapet föddes 6 levande barn.

2) den 2/9 1729 med *jungfru Anna Elisabeth Faber*, f. 1691, d. 1754, i ett 26-årigt barnlöst äktenskap.

Redan före Martin Andreas Bauchs död av slag vid 73 års ålder den 18/8 1766 såldes den 4/3 1765 apoteksförrådet med en innurad kittel i laboratoriet för 1.000 rdr bco (= 5.833 daler smt, om man räknar 70 mark kmt på riksdalern) till apotekaren *Casper Sasse*.

Apotekaren Casper Sasse gifte sig den 10/9 1765 med Bauchs dotter-

dotter *jungfru Anna Elisabeth Meister*. Casper Sasse var född den 4/7 1728 och son till grosshandlaren i Stockholm *Joakim Sasse, g.m. Hedvig Eleonora Ziervogel*. Casper Sasse erhöll titeln assessor. Hos honom bodde 1785 *Herr Jacob Chalmers*. Sasse avled 5/5 1797.

Änkan Anna Elisabeth Sasse var döpt den 11/10 1746 och dotter till regements- och stadsfältskären *Fredrik August Meister* och *Anna Elisabeth Bauch*. Hon sålde gården 5.37 med apoteket och dess bakgård 4.106⁵) till apotekaren *Carl Magnus Palm* (uppbud 7/9 1801). Änkefru Anna Elisabeth Sasse avled den 10/12 1826.

Apotekaren Carl Magnus Palm

var född i Norrköping 1774 och fick även han assessors titel. Hans första hustru *Wendela Margareta Ekhoft* var född 1772 och avled barnlös efter ett ettårigt äktenskap den 7/5 1802. Hans andra hustru *Anna Maria Tranchell*, f. 1788, var dotter till *sekreteraren i Ostindiska Kompaniet Carl Henrik Tranchell* och *Brita Maria Hasselroth*.

I en artikel om de båda Göteborgsapotekerna Enhörningen och Kronan (det Lilla och det Stora Apoteket) berättar apotekaren Gunnar Göthberg att Enhörningen, som (fram till 1915) låg kvar på sin ursprungliga tomt Södra Hamngatan 13, hade som närmaste granne kanslirådet William Chalmers. "Apoteket var ett tvåvånings trähus och det blev därför lätt lågornas rov vid branden 1802. Den dåvarande apotekaren Carl Magnus Palm lät på den avbrända tomten uppföra det stenhus i tre våningar, som stod kvar under hela 1900-talet." 1807 ägdes

halva gården av Palm (som också ägde 5.38) och andra halvan av *handelsmannen Laurent Tarras*.

Carl Magnus Palm sålde apoteket 1830 och flyttade till sin egendom Ekedahl vid Lidköping. Efterträdare blev *Arvid Henrik Gren* (uppbud 28/7 1834).

Apotekaren Arvid Henrik Gren

var mycket anlitad i kommunala värv. Sina egendomar Stora och Lilla Änggården omvandlade han till vidsträckta parker. Hans ättlingar donerade 1963 Lilla Änggården med trädgård och parker och orört inre till Göteborgs stad. - Enhörningen flyttades 1915 till Västra Hamngatan.

Apotekaren Alfred Holmberg

uppbud den 27/10 1862 och

Apotekaren Oskar Leonard Björkbom

uppbud den 30/12 1867.

Noter:

1) Ang. tomtbeteckningarna, se Olga Dahls artikel i Släktforskarnas Årsbok 1989 "Stadsbor i gångna tider" samt Västanbladet nr 3-1999.

2) Nuvarande Östra Hamngatan.

3) 1 åhm = 157 liter

4) 1 oxhöfd = 236 liter

5) I angränsande kvarter.

6) Pupill = myndling

Källor:

Landsarkivet i Göteborg: *Kännårsrättens protokoll samt Göteborgs magistrats registratur och protokoll*.

Gunnar Göthberg: *Svensk Farmaceutisk Tidsskrift 1976: 'Glimtar ur de tre äldsta göteborgs- apotekens historia'*.

Hugo Fröding: *'Berättelser ur Göteborgs Historia under enväldstiden' kapitlet: "De gamla släkterna"*, Göteborg 1915.

Wilhelm Berg: *'Genealogiska anteckningar och Göteborgssläkter'*. Maskinskrift i Landsarkivet i Göteborg.

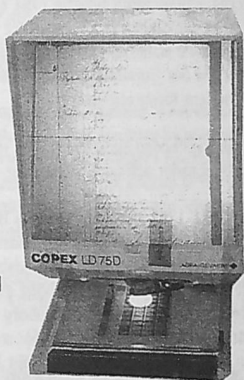
Släktforskare !

3.000:-

**... i rabatt får Du, vid köp av
Copex LD 75.**

**Du betalar endast 5.200:- inkl. moms
(ord. pris 8.200:-)**

- * läsaren har specialanpassad fichehållare för SVAR-fiche
- * 1 st objektiv med 42 x förstoringsgrad
- * stor bildskärm 29 x 28 cm
- * frakt tillkommer
- * 7 dagars returrätt
- * www.msab.org

MSAB
MICROSYSTEM AB

Schéelegatan 3
416 60 Göteborg
031 - 19 06 09

Box 22
520 30 Ljung
0513 - 50020

Brandförsäkringar

Brandförsäkringsverkets byggnadsvärderingar/beskrivningar, tiden 1782-1930, tillgängliga genom SVAR.

Försäkringshistoria

Brandstod, d.v.s. ersättning för liden brandskada, är en gammal institution i Sverige, särskilt vad gäller landsbygden. Redan under landskapslagarnas tid stadgas om brandstod. De skilda stadgar som gällde i landets olika delar återfinns i 1734 års lag i byggningsabalkens 24 kap. Under 1700-talets mitt diskuterades förslag från allmogen om rätt att bilda egna brandstodsföreningar och därmed befrias från brandstodsskyldigheten. Kravet framfördes av Sunnebo härads allmoge vid riksdagen 1765-1766. Kungl. Maj:t biföll denna begäran den 9 dec. 1766, varefter de första privata lokala brandstodsföreningarna bildades på landsbygden.

Den legala brandstodsersättningen och de nya privata föreningarna ersatte inte skador på större byggnader såsom sätesgårdar, prästgårdar, kyrkor och industrier. Ej heller fanns, förutom i Stockholm, brandförsäkringsmöjligheter för städerna. (I Stockholm grundades 1746 Stockholms Stads Brandförsäkringskontor.) Då det oftare var stadsbefolkningen än landsbygdsbefolkningen som drabbades av de stora bränderna väcktes i borgarståndet vid 1778-1779 års riksdag förslag om en allmän brandförsäkringsförening för städerna. Kungl. Maj:t tillsatte 1781 en kommitté att utreda ärendet. Kommitténs förslag, som godkändes av Kungl. Maj:t 1782, upptog plan på en allmän försäkringsinrättning för såväl städerna som landsbygden. Den 15 april 1782 utfärdade Kungl. Maj:t kungörelse om "Inrättning til en Almän Brand-försäkring", d.v.s. Allmänna Brandförsäkringsfondens första reglemente.

I försäkringsfonden ägde alla städer, utom Stockholm, samt landsbygden rätt att försäkra byggnader och fasta inventarier. Försäkringarna omfattade inte lösöre.

Den 31 okt. 1782 startade Allmänna Brandförsäkringsfonden sin verksamhet. Försäkringsavgifterna var lika såväl för landsbygden som för städerna, ett förhållande som rätt snart framkallade klagomål från landsbygdens försäkringstagare, vilka ansåg att de inte skulle vara skyldiga betala lika höga avgifter då brandfaran på landet ansågs mindre än i staden. Flera stora bränder i Göteborg och Uddevalla hade åderlåt it fondens kassa. Av ersättningarna utgick 1783-1808 för stadsbränder 89,5 %. Direktionen beaktade klagomålen och inlämnade till Kungl. Maj:t 1807 ett förslag om en förändring av fonden, så att den skulle delas i en stadsfond och en landsfond under gemensam förvaltning. Förslaget godkändes. Vid detta tillfälle bytte inrättningen namn till **Allmänna Brandförsäkringsverket**.

Lantfonden klarade sig ekonomiskt väl efter delningen men för stadsfonden var det

svårare. Flera städer framför allt Göteborg, Norrköping och Borås hemsöktes av stora, för försäkringsfonden dyrbara, bränder. Till slut tvingades stadsfonden p.g.a. katastrofbränderna i Borås och Åbo 1827 träda i likvidation.

År 1828 bildades i stället två självständiga försäkringsbolag. Lantfonden fick namnet **Allmänna Brandförsäkringsverket för byggnader å landet** och stadsfonden nystartade under namnet **Städernas Allmänna Brandstodsbolag**. Allmänna Brandförsäkringsverket för byggnader å landet existerar ännu, numera med namnet **Brandförsäkringsverket**, där man dock ej längre tar emot nya försäkringar.

Byggnadsvärderingar

För att erhålla en brandförsäkring i äldre tider krävdes en noggrann beskrivning av byggnaderna. Beskrivning och värdering förrättades i stad av två magistratspersoner med tillkallade edsvurna mur- och byggmästare, och på landet av häradshövdingen jämte två nämndemän. För smärre hus ägde häradshövdingen rätt att ge uppdraget till kronobefallningsman eller länsman. Bruksbyggnader värderades av bergsmästare med biträde av två sakkunniga män. I början av 1800-talet tilläts värdering även av lantmätare, häradsskriver och länsmän. Först från 1850 utvidgades successivt kretsen värderingsmän till att värderingen utfördes av i verket anställda värderingsmän.

Sökning

I Nationella arkivdatabasen NAD finns c:a 60.000 av Brandförsäkringsverkets värderingar/byggnadsbeskrivningar från åren 1782-1930 mikrofilmade och registrerade. Handlingarna omfattar offentliga byggnader såsom kyrkor, skolhus, tingshus, gamla bruk och fabriker samt större enskilda gårdar t.ex. gods och sätesgårdar.

För att ta reda på om aktuell fastighet var försäkrad sökes på Internet www.svar.ra.se, under fil **Våra produkter** samt **Mikrokort-Brandförsäkringar**. Där återfinns byggnadsbeskrivningarna sorterade efter socken- eller stadsförsamling. Byggnader i Finland från åren 1782-1808 återfinns under sockennamn "Finland". Inom resp. socken är fastigheterna sorterade efter det år som värderingen gjordes. Har det gjorts en om- eller tillbyggnad eller att en ny byggnad försäkrats, kan den aktuella fastigheten återfinnas med flera värderingar under olika årtal.

Finns den eftersökta fastigheten i "brandförsäkringsfilen" kan antingen mikrokort eller papperskopior beställas direkt över nätet. Hos SVAR, Ramsele, tel. 0623- 725 00, kan man också efterhöra om försäkring har funnits.

Brandförsäkringsverket, Strandvägen 19, 114 56 Stockholm, tel. 08-667 05 30 ger även information om en fastighet är värderad och finns i registret. I bolagets arkiv finns även kartor och andra dokument tillgängliga för forskning.

J H

(Källa: Brandförsäkringsverkets hemsida: www.brandverket.se med kompletteringar betr. SVAR)

G R S hedersledamot, f. länsassessorn

Martin Bratt

har avlidit den 23 aug. 2002 i en ålder av 87 år.

Martin var en engagerad släkt- och hembygdsforskare.

Han var född och uppvuxen i Falun, där fadern Arnold Bratt var seminarielektor. Efter juridiska studier till fil. och jur. kand. i Uppsala samt tingstjänstgöring kom han 1943 till Länstyrelsen i Göteborg som länsnotarie för att sedan verka där i fyra decennier. Han utnämndes till länsassessor 1965.

År 1943 köpte Martins föräldrar Bäckebol's Gård i HisingsBacka i Göteborg och 1948 övertog Martin själv Bäckebol av sin mor Amy Bratt, f. Berggren, och bosatte sig där tillsammans med sin hustru Stina, f. Edholm.

Martin tillhörde släkten Bratt från Brattfors (Värmland) i vars historia och utforskande, liksom dess släktförening, han blev djupt engagerad. Detta ledde honom t.ex. till släktföreningar i Sydafrika och Spanien.

Martin blev medlem i dåvarande Västra Sveriges Genealogiska Förening 1982, nuvarande GöteborgsRegionens Släktforskare, och dess hedersledamot 1996

"som erkänsla för att i många år hållit vårt bibliotek tillgängligt för besök och vägledning. Han har hängivet forskat i sin släkts och Bäckebol's historia. Resultatet, i alla dess faser, har föreningens medlemmar kunnat glädja sig åt i olika publikationer".

Även efter denna utnämning har han idogt fortsatt att utveckla sin forskning om släkten Bratt samt Bäckebol's och Backa sockens historia.

Han har varit en ofta återkommande och uppskattad skribent i *Västanbladet*, och många skilda ämnen fängade hans intresse. Vid sin bortgång höll han på att skriva om Göteborgs konsulter genom åren.

Ända till maj månad i år har Martin i föreningslokalen på Erik Dahlbergsgatan välvilligt ställt sina kunskaper till förfogande för besökanden samt tagit sig an brevfrågningar. Sina rika erfarenheter av arkivforskning i andra länder delade han generöst med sig av även till Landsarkivets forskare.

Martin har fått sin gravplats i Backadalen på den vackra Friedländerska enskilda begravningsplatsen, vilken tillhör Bäckebol's Gård.

Föreningen har förlorat en av sina trognaste medlemmar, som vi alla med saknad kommer att minnas med värme och uppskattning.

Joel Holger

Litteratur:

Bratt, Helmer: *"Bratt från Brattfors"* Linköping 1951.

Bratt, Martin: *"Bäckebol, en storgård i Götaälvdalen och dess ägare"* Göteborg 1992.

Bratt, Christian: *"Bratt från Brattfors - en släktrönlka"* Stockholm 1992.

Backa Hembygdsförening: *"Natur och folk i Backa på Hisingen"* Göteborg 1998.

Westling, Håkan: *"Ivan Bratt, legendarisk läkare och systemets grundare"* Ystad 1997.

Släkt och Hävd nr 3-4 år 1995: Martin Bratt: *"Släkten Die von Bratts van Suid-Afrika"*.

Artiklar av Martin Bratt i Västanbladet:

'Stierncreutzska skolan i Säve på Hisingen' nr 2-02. 'Länsmän och fjärdingsmän - vilka var de?' nr 1-02. 'När spanska trupper kom till Göteborg' nr 4-01. 'Förenta staternas förste konsul i Sverige och Sveriges förste konsul i Förenta Staterna' nr 3-01. 'Familjebibeln - ett supplement' nr 2-00. 'Grundberg, släktutredning' nr 3-99. 'Ur skjutsväsendets dagböcker' nr 2-99. 'En ovanlig tvillingfödsel' nr 1-99. 'Vem var Figge Gentil?' nr 1-98. 'En auktion i Backa för 200 år sedan' nr 1-97. 'Johan Oliveholm - ämbetsman och näringsidkare' nr 4-96. 'Gravstenar som berättar' nr 4-93. 'Gamla brev - vad gör man med dem?' nr 3-93. 'Hur långt tillbaks har du kommit?' nr 4-91. 'Ett besök i det spanska statsarkivet i Simancas' nr 4-90, m.fl.

1882 startade vi på Södra Hamngatan i Göteborg. I år fyller Wettergrens 120 år!

WETTERGRENS

BUTIKER Göteborg Avenyn 21, Västra Hamngatan 22, Nordstan, Frölunda Torg, Backaplan. Tel. växel 031-706 25 00. Kungälv Kungälv, tel. 0300-160 90. Borås Storknallen/Knalleland, tel. 033-13 18 90. Internetbutik www.wettergrens.se

Böcker
för
alla
åldrar
och in-
tressen!

Ny Wettergrensbutik: Källered K-center Ekenleden 6, tel.031-7951320

GRS hemsida på Internet: www.genealogi.se/grs.htm

Styrelsen ser det mycket önskvärt att vår hemsida utvecklas och blir mer innehållsrik, så att släktforskarna får inblick i GRS verksamhet, möten och aktiviteter, men också får länkar till källor o.d. för sin forskning i göteborgsregionen, till andra medlemmars forskningsresultat och till museer, arkiv mm.

Bland GRS medlemmar söker vi därför en **webmaster**, som har tid och lust att åtaga sig att utforma vår hemsida och hålla den aktuell.

LANDET RUNT ur olika medlemsblad

Joel Holger redogör här kortfattat för ett urval läsvärda artiklar i andra förenings medlemsblad. Vi byter med omkr. 70 st föreningar och deras tidningar finns tillgängliga i G R S bibliotek.

ANGRIPEN. Malmö Släktforskarförening Nr 3/02. 'Skånska slott' behandlar Hovdala - Karl-Erik Alm berättar om 'Latinskolan i Malmö'. Byggnaden invid S:t Petri kyrka revs 1871. - 'En köpmansexamen i Malmö för 255 år sedan' av Niklas Hertzman handlar om det officiella förhöret om kunskaperna, som krävdes för att bli borgare och få burskap som köpman.

BYGD och NATUR. Sveriges Hembygdsförb. Nr 3/02. Hans Kruse skriver om 'Den sista vilan, från bautasten till datorgrav'. En lång artikel om begravningsskick i Sverige under olika tider. Litteraturförteckning anges.

DALFOLK. Dalarnas Släkt-, Hembygds- o. Emigrantforskarförening Nr 2/02. 'När väckelsen nådde Gagnef' på 1860-talet. Om detta berättar Sune Garmo. - Elisabeth Thorsell skriver om 'Okända släkten' i USA och ger forskartips hur man hittar sina emigranter. - Sune Björklöf redogör för 'Bebyggelsenamnen i Leksand', d.v.s. gamla bynamn samt fåbod- och gårdsnamn.

DISKULOGEN. Föreningen DIS Nr 58 Juni 02. 'Om släktforskning i nya folkbokföringen - nu och i framtiden' är ett utskrivet föredrag av Björn Sjökvist, Riksskatteverket. Mängder av fakta om folkbokföringsrutinerna sedan 1991.

GENKLANG. Ovansiljans Släktforskare (Dalarna) Nr 18. Febr 02. Här presenteras socknar i Ovansiljan del 2: 'Mora'. Ytterligare uppgifter på <http://go.to/genklang>

GENOS. Genealogiska Samfundet i Finland Nr 2/02. Georg Luther, Helsingfors, har forskat i 'Släkten Gisselkors stamföräldrar'. Släktens äldsta led i Finland har skildrats av andra under 1980-talet. Luther korrigerar och kompletterar ett flertal tidigare uppgifter. Stamfader var Nils Hemmingsson Gissla, kapten i Björneborgs läns infanteriregemente 1641, död 1684. Hans söner kallade sig Gisselkors.

GESTRICIA. Gästriklands Genealogiska För Nr 3/02. Del 2 av 'Berättelsen om Sasser, Drucken, Nykter och Swahn, soldater i Gagnef'.

HALLANDSFARARES INFORMATION. Hallands Genealogiska Förening Nr 56 Juni 02. Numret redogör för HGF:s 20-årsjubileum, som firades i april. - 'Något om legostadgan' (tjänstehjonstadgan) berättar Inge-mär Rosengren.

HUSFÖRHÖRSNYTT. Skaraborgs Släktforskarförbund Nr 3/02. Detta nr har artiklar om Töreboda och Hjo förr i tiden.

KALIXforskarNYTT Kalixbygdens Forskarförening (Norrbotten) Nr 1/02. "Meänkieli (= 'vårt språk') - myter och fakta" av Olof Hederyd är en välskriven artikel om en ålderdomlig finsk dialekt som talas i Tor-nedalen.

KGf-NYTT. Kronobergs Gen. Förening (Småland) Juni 02. 'Släktforskning och förmyndarmål' av Bengt Liljedahl. Ogift kvinna var som regel inte myndig, utan fick förlita sig till förmyndarens

och domstolens beslut. Domböckerna speglar livsförhållanden på 1800-talet! - 'Vem var stadsfiskalen i Växjö, Carl Wilhelm Laurin, 1802-1869?' av Kurt Edmansson, Bankeryd.

MARK-RÖTTER. Marks Härads Släktforskarförening (Västergötland)

Nr 2/02. Britt Hagman har funnit ett målskjutningsprotokoll från ett regementsmöte på Fristad hed 1833. Resultaten blev mest bom-bom-bom. Som litteratur föreslås Elfred Kumm: 'Indelt soldat och rotebonde' - 'Salgutscred' fortsätter här.

PLF-NYTT. Person- och Lokalhistoriskt Forskarcentrum Oskarshamn

Nr 61. April 02. Anders Rotvikar redogör för 'Smålandsryttarna', d.v.s. 'Smålands Husarregementes historia' på 15-1600-talen. - Jan-Åke Holmbring berättar, med ett antal brev som underlag, om NilsPetter Larsson, som utvandrade 1881 från Misterhult sn.

ROTPOSTEN. Jönköpingsbygdens Gen.För.

Nr 2/02. K-Gunnar Nilsson skriver om barnamord och fosterfördrivning förr i tiden. Åren 1760-1810 skall ca 325 kvinnor ha halshuggits i Sverige för dessa brott. Tiden därefter tog man också hänsyn till den sociala bakgrunden och efter 1830 benådades i regel de dödsdömda. - 'Från forna dagar i Bäckeby' (Jönköpings län) av kyrkoherde S J Norrlin. Den gamla timmerkyrkan i socknen flyttades 1902 till Jönköpings stadspark. I april 2002 blev den helt förstörd av en anlagd brand.

Nr 3/02. 'Spridda noteringar från Släktforskar dagarna i Borlänge' - 'En stadsvandring i Jönköping' handlar om Viktor Rydbergs "Det forna Jönköping". - 'Jonas Falk - postrånen' av Sven Ringqvist, vilken läst domprotokollen från Slättängs tingslag, Vartofta hd.

SKÅNEGEGNEALOGEN. Skånes Gen. Förb.

Nr 1/02. Slottet 'Krappertup på von Kochens tid' av Hans-Otto Pyk. En journal från 1734-64 ligger till grund för artikeln. - 'Charlotte Wadstein', 1819-1910, är anteckningar av Selma Malmer, dotterdotter, f.Rosenberg, Simrishamn.

En skildring från Ystad - 'Emigration' och arbetsvandring till Danmark behandlas av Birgitta Nilsson. - Knut Wilde skriver om sin afader 'Husaren nr 12 Martin Wilde vid Öfverste Lieutenants Esquadron af Kongl. HusareRegementet', som var i svenska Pommern 1771-72.

SLÄKT OCH HÄVD. Gen. Föreningen

Nr 1/02. 'Att koka medeltidsopps på en rostig 1600-talsspik. En liten källkritisk betraktelse' av Birgitta Fritz - 'Slakten Turdfjälls väg från Österbotten via Nyen till Västerbotten' av Georg Luther - 'Kabinettskammarherre Fredrik Lagerfeldts arkiv' av Werner Pursche. - Numret innehåller även ett flertal recensioner.

SLÄKTBITEN. Forskarför. Släkt & Bygd (Hälsingland)

Nr 1/02. Göta Sandqvist skriver om 'Rallaren - en järnvägsarbetare'. Efter rallarnas hårda liv när de trängde genom ödemarken, en ofta livshotande arbetsplats, följde invigning med tal, flaggspele, musikkår och ståt.

SLÄKTDATA. Föreningen SLÄKTDATA

Nr 3/02. 'Mordet på snickare...del 3', straffen. - Mats-Olof Sander skriver om 'Kung Mozilla - en modern webbläsare' samt 'Sökning i Släktdatas register på Internet', d.v.s. om de nya sökmaskiner som numera står till buds. - Charlotte Börjesson berättar om den fantastiska USA-resa, som Släktforskarförbundet genomförde i aug. med bl.a. Charlotte som deltagare. Resan skapade stor goodwill för svensk forskning 'där över'.

SLÄKTEN. Södra Västerbottens Släktför.

Nr 3/02. 'Anteckningar om en skarp men vördad prost i Nordmaling', en minnesteckning från 1917 om prosten Henrik Jakob Berlin (1800-1887). - Tom Juslin refererar den paneldebatt vid årets ordförandekonferens i Borlänge, som berörde förhållandet GENLINE / Riksarkivets framtidsplaner. - Minnesord över avlidne Daniel Brömster samt förteckning över hans många artiklar om släktforskning och forskningsresultat mm under 80- och 90-talen.

SLÄKTFORSKAREN. Västerbergslagens

Släktforskare

Nr 83/02. Inga Larsson redovisar 'Hantwärcz-folck' i Norrbärke tingslag 1664 för 'gärningzöhrerne' till Säter stad. Flera skomakare och skräddare samt en smed beskattades. - 'Nisso, by i förvandling' av Ulla Göransson, Ludvika. Med anor från 1500-talet ingår nu Nisso i Ludvika kommun.

SLÄKTHISTORISKT FORUM.

Sveriges Släktforskarförbund.

Nr 4/02. Flera artiklar av Hans Egeskog rapporterar om Förbundets framgångsrika USA-resa i aug. 02. - Ivan Pfeifer skriver om 'Berömda präster i Bjällerup' (Skåne): Kyrkoherdarna Henrik Schartau (1757-1825) som grundade en ny andlig väckelse, inte minst i västsverige, samt Achatius (Åke) Kahl (1794-1888) med sympatier till Emanuel Swedenborg. - 'Kvinnoröster ur det förgångna'. Här berättar Karin Engvall om sin bok: 'De bortglömdas skuggor'. - 'Pigg jubilar firar 100 år i historiens tjänst' avser Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek i Stockholm. - 'Tavlor kan också berätta'. Pontus Möller skriver om Alexis Kuylenstierna (pseudonymen 'Mustafa') och Johan R:son Sjöberg om 'Utdöda ätten Ehrencrona är i högsta grad levande'.

SLÄKTSPEJAREN. Vasanejdens Släktf.

(Finland)

Nr 4/02. 'Riksdalem blev Krona' är en översiktlig redogörelse för svenska myntenheter allt från 1600-talet tills Kronan infördes i Sverige 1873 (och finska Mark från 1864). - Richard Westberg berättar om 'Hur vi fick våra röda stugor med vita knutar' samt 'Den röda slamfärgen', d.v.s. Falu rödfärg.

Nr 6/02. Numret innehåller flera intressanta korta artiklar: 'Mannerheims 75-årsdag', 'Karelens första president', 'Hur västerlandet grundades' och 'Migrationen österut' av Göran Berglund samt 'Gravläggning i Kvevlax kyrka åren 1751-83' av Torbjörn Rabb och 'Skepp och sjömän under 1500-1600-talen' av Richard Dick

Westberg.

SÖDERTÄLJE-PROBANDEN. Södertälje Släktf.förening

Nr 142. Febr. 02. 'Sorgeåret 1743 i Ränneslöv, rödsoten tog 93 människors liv' av Anna-Stina Strandin Freij. Hon berättar om sin farfar i södra Halland och hur rödsoten tog många liv bland hans närmaste. - 'Återfödelsetro' av K-E Ferner. Tron på reinkarnation har länge varit rotad även i Sverige enl. författaren. - Marianne Folkenström skriver om 'Min anfader Jöns Gullbrands-son var inblandad i häxprocesserna i Bohuslän'. År 1669 inleddes dessa i Marstrand och på Stångenäs. Jöns misstänktes för samröre med de onda makterna, men dom blev inte avkunnad, emedan Jöns hastigt avled. En intressant bondekrönika från Orust och Tjörn.

Nr 143. Mars 02. Birgitta Gidlund återger delar av en intressant bok 'Seder och bruk vid livets slut'.

TROLLHÄTTEBYGDENS SLÄKTFORSK.

Nr 2/02. 'Kollerö bruk' av Bertil Ilhage. Järnbruket låg vid Uddevallåän, på gränslinjen mellan Bohuslän-Västergötland, i S.Ryrs sn och Väne hd. Det anlades 1725 och var i full verksamhet ända till 1893. Artikel innehåller namn på ägare, förvaltare, brukspräster mm samt en detaljerad karta.

Nr 3/02. Anna-Lena Andersson kåserar om 'Jag, datorn och släktforskningen', en trevlig och informativ redogörelse om hur hon använder sina olika program för bästa resultat. - Förslag till symboler att införas i katekismi- o. husförhörs-längder gjorda 1782 i Gbg. Många präster hade dock egna symboler om läskunnigheten mm. - 'Sagan om VOLVOs farmor, ostälskaren och ägghandlaren', om Gustaf Larsson och Assar Gabrielsson, av Bertil Ilhage.

VÄRMLANDS ANOR. Värmlands Släktforskarförening

Nr 1/02. Carl-Johan Ivarsson skriver om 'Värmlänningen Anders Eliasson - Strindbergs läkarvän i Ystad'. Det var det gemensamma

intresset för guldmakeri, som förenade dem. I romanen "Inferno" har August Strindberg lasaretsläkaren A. Eliasson som romanfigur! - 'Om begravningsskick i äldre tider' berättar Roland Kihlstadius, Karlstad. - Ett utskrivet föredrag av kyrkoherde Per Roos 'På husförhörens tid' är en bred exposé över förhållandet kyrka - allmogen, under gångna århundraden.

Nr 2/02. 'Att forska om släkten på 1900-talet' av Anette Carlsson upplyser om hennes framgångsrika sökningar i församlingsböcker och skattemyndigheternas register. - 'Okänd fader - ett problem inom släktforskningen' skriver Bernhard Granholm och fastslår att man egentligen aldrig kan dra helt säkra slutsatser! - 'Herdaminnesarbete förr och på 2000-talet' av Harry Nyberg behandlar bl.a. läget i Karlstads stift. - 'Länge-Kristoffer i Sundsjön' av Björn Grindegård. Omkr. 1620 slog sig finnländaren Kristoffer Jönsson ned i Sundsjön på häradsgränsen mellan Bergslagen och Älvdalen och uppodlade ett kronotorp samt idkade bergsbruk. Oklara ägogränser ledde till tvister med hemmanets Uddeholm ägor (Åsikterna skiljde sig åt mer än en halv mil). Vid slutlig dom 1683 blev Kristoffers efterlevande barn vräkta från gård och hytta.

VÄSTGÖTAGENEALOGEN. Västgöta Genealogiska Förening

Nr 1/02. 'Sockenliv i helg och söcken' av Eric Carlsson o. Kjerstin Olofsson handlar om socknen som *begrepp* samt sockenstämmor, sockennämnd och kyrkoråd före 1862 års kommunallagar trädde i kraft. Många exempel ges på innehåll i stämmoprotokoll m.m. - Karin Uhrvik, Knivsta, skriver om 'Västgötar som fick burskap i Stockholm'. Hon återger Handelskollegiets protokoll 1711-20 och beskriver hur man hittar uppgifter i Stockholms stadsarkiv. - Klas-Göran Stehn berättar om 'Norra & Södra Hallands Båtsmanskompanier'.

Nr 2/02. Numret handlar om 'Glasbruk och glasblåsare' i Limmared, Fåglavik, Surte och Årnäs.

ÅDALINGEN. Ådalens Släktforskarför. (Ångermanland)

Nr 2/02. 'Axplock ur Kramforsbolagets historia' fortsätter. - Bengt Olof Haglund berättar om 'Jacob Håkansson, Svanöbolaget och svanesången' d.v.s. sågverkens utveckling (tack vare ångkraften) i Ångermanland sedan 1850-talet.

Nr 3/02. 'Tidens tro drabbar människan' av Åke Wedin handlar om häxprocesserna på 1670-talet i Ådalen, bakgrunderna ute i Europa och orsaker här hemma, såsom vår djupa vidskepelse sedan hedendomen. - Sven Wiklund skriver utförligt om 'Morgongåvan'. Företeelsen fanns redan i landskapslagarna och levde kvar till 1920 i svensk lag. Den var ämnad som en änkeförsörjning om mannen avled.

ÄTTLINGEN. Skövde Släktforskarförening

Nr 1/02. Gun-Britt Berg har skrivit om 'Dräpet i prästgården'. En ordväxling mellan sönerna till prosten Gunnar Berginus i Skövde slutade med att en av dem blev knivhuggen till döds. Dråparen avrättades på Skövde Torg 1661. - Tomas o. Monica Forsberg, Västerås, forskar i 'Vallonsläkten Lemon' (LeMon, Lemoine) i Skövde, ofta verksam inom 'lilla tullen' (=stadstullen, som avskaffades 1810). En fördömligt väldisponerad artikel! - Om ett annat mord berättar Verna Andersson: 'Claes Förberg avrättad, utplånad, återfunnen'. Det var i Varnhems sn den märkliga historien utvecklade sig.

ÖCKERÖÖARNAS Släktforskarförening

Nr 1/02. Stort nr med mycket information om ÖÖSF. En 27-sidig renskrift av Öckerö Husförhållning Al:1 1800-1802 bifogas och tillförs Göteborgs Regionens Släktforskares samlingar.

ÖGF-LÖVET. Östgöta Gen. Förening

Nr 69. Juni 02. Erik och Bertil Södergren skriver om 'Livgrenadjären Carl Farmans dagbok 1806-07' från kriget i svenska Pommern. - Elisabeth Leek ger oss en liten handledning 'Att forska om soldater'. - 'När fick man gifta sig förr?' utreds av Arne Fagerstedt.

BEGRÄNSAD EFTERSÄNDNING

Vid definitiv eftersändning
retur med nya adressen till:

GöteborgsRegionens
Släktforskare
Erik Dahlbergsgatan 36 B
411 26 Göteborg

B FÖRENINGSS-
BREV

Sverige

Porto betalt

Forska med GRS datorer !

CD-Emigranten 1-2/2001 med 1.700.000 personer

Sveriges dödbok 1950 - 1999

Svenskt Biografiskt Lexikon A - Rettig (29 band)

Söder-skivan, om Södermalm, Stockholm

Klara-skivan, om Klara förs. Stockholm

Register till SLÄKT och HÄVD 1950-1999

Föreningen SLÄKTDATAs kyrkoboksregister över födda, vigde och döda

Soldat-skivan med 200.000 soldater och båtsmän

Nästa nummer av Västanbladet utkommer i början av febr. 2003

Tveka inte ! Såväl korta som längre manus och forskningsresultat mottages
för publicering. Gärna även små anekdoter o.d.

GöteborgsRegionens Släktforskare

BIBLIOTEK och EXPEDITION

Erik Dahlbergsgatan 36 B, 411 26 Göteborg

har öppet under hösten t.o.m. den 12 dec.

samt under 2003 f.o.m. torsdagen den 9 jan.

tisdagar kl 10.00 - 14.00

torsdagar kl 10.00 - 14.00 (då torsdagsgruppen har sin verksamhet)

samt **1 timma före varje föreningsmöte** på Erik Dahlbergsgatan.

Tel. 031-13 12 26 www.genealogi.se/grs.htm Postgiro 24 23 85 - 3

E-post ställes till: per.lilje@swipnet.se Ange att det gäller GRS !